

STANDARDI KOJI PODRŽAVAJU ESG IZVJEŠTAVANJE

E S G

*Zahvaljujemo se CEN-u i CENELEC-u što su
dozvolili prevod i objavu ove brošure.*

*We thank to the CEN and CENELEC for allowing
the translation and publication of this brochure.*

O

CEN (Evropski komitet za standardizaciju) i CENELEC (Evropski komitet za elektrotehničku standardizaciju) priznala je Evropska unija (EU) i Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu (EFTA) kao evropske organizacije za standardizaciju odgovorne za razvoj standarda na evropskom nivou, u skladu s EU Uredbom 1025/2012. Članovi CEN-a i CENELEC-a su nacionalna tijela za standardizaciju i nacionalni elektrotehnički komiteti 34* evropske zemlje. Evropski standardi (EN standardi) i drugi standardizacijski dokumenti koje su usvojili CEN i CENELEC prihvaćeni su i priznati u svim ovim zemljama. Evropski standardi doprinose unapređenju bezbjednosti, poboljšanju kvaliteta, olakšavanju prekogranične trgovine i jačanju jedinstvenog evropskog tržišta. Oni se razvijaju kroz proces saradnje između stručnjaka koje nominuje poslovni sektor, istraživački instituti, potrošačke i ekološke organizacije, sindikati i druge zainteresovane strane. CEN i CENELEC rade na promovisanju međunarodnog usklađivanja standarda u okviru tehničkih sporazuma o saradnji s ISO-om (Međunarodna organizacija za standardizaciju) i IEC-om (Međunarodna elektrotehnička komisija).

*Broj punopravnih članova u februaru 2024.

Sadržaj

1 Cilj 3

2 Prednosti korišćenja tehničkih standarda u korporativnom izvještavanju o održivosti 5

1. Tehnički standardi na koje se poziva u evropskim pravilima izvještavanja	5
2. Usklađivanje s evropskim regulatornim okvirom	6
3. Iskorišćavanje napora koje čine organizacije	6
4. Pouzdano i obimno pokrivanje održivosti	8
5. Kvalitativne i kvantitativne informacije	9
6. Dokazana pouzdanost	9
7. Olakšavanje rada auditora/verifikatora	10
8. Priznanje u okviru međunarodnog sistema izvještavanja	10

3 ESG standards 12

1. Ekološki	14
2. Društveni	16
3. Upravljanje	18

Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSR Direktiva) nalaže obaveze izvještavanja o ekološkim, društvenim i upravljačkim (ESG) aspektima organizacije, što predstavlja priliku za poboljšanje performansi u ovim oblastima. Istovremeno, to dovodi do povećanog radnog opterećenja sa značajnim teškoćama i neizvjesnostima.

Potreba za dokazivanjem održivosti organizacije proteže se izvan direktnog obuhvata direktive, od obaveznih kompanija do njihovih dobavljača koji moraju pružiti propratne informacije. Takođe će uticati na one koji nastoje da povećaju svoje mogućnosti finansiranja, jer investitori i finansijska tržišta sve više obraćaju pažnju na održivost projekata u koje investiraju.

Tehnički standardi (CEN, ISO, CENELEC, IEC) olakšavaju napredak organizacija u ostvarivanju ESG ciljeva dok istovremeno omogućavaju poboljšanje pouzdanosti njihovog izvještavanja.

Mnogi standardi koje organizacije koriste pružaju podršku za unapređenje održivosti performansi u sva tri aspekta (ekološki, društveni i upravljački). **Organizacije mogu uskladiti svoje poslovanje s ovim standardima kao dio svog korporativnog izvještavanja o održivosti**, oslanjajući se na svoje postojeće napore za usaglašavanje i koristeći ih kao pouzdane izvore podataka za izvještavanje.

Ovaj dokument sadrži okvirnu kompilaciju postojećih ESG standarda kako bi se organizacije podstakle da koriste tehničke standarde za podršku ovom izvještavanju i da prezentuju informacije (podatke, politike, akcije, rezultate) zasnovane na njima. Pored toga, on pruža uvid u nekoliko elemenata koji podržavaju ovaj pristup **i koristi koje može donijeti kako organizacijama uključenim u proces izvještavanja, tako i akterima koji su zaduženi za verifikaciju pruženih informacija o održivosti**. Svrha ovog izvještaja nije da pruži detaljne informacije o svakom od standarda. Iako postoji mnogo drugih standarda koji promovišu razvoj održivih tehnologija, proizvoda i usluga, ovaj dokument se prvenstveno fokusira na standarde usmjerene ka organizacijama. Uključeni standardi olakšavaju dizajn strategije, definiciju politika i donošenje odluka. Generalno su primjenljivi na sve vrste organizacija, bez obzira na njihovu veličinu, djelatnost ili prirodu (privatne ili javne).

Tehnički standardi
(CEN, ISO, CENELEC, IEC)
olakšavaju napredak
organizacija u ostvarivanju
ESG ciljeva dok istovremeno
omogućavaju poboljšanje
pouzdanosti njihovog
izvještavanja.

2

Prednosti korišćenja tehničkih standarda u korporativnom izvještavanju o održivosti

1

Upućivanje na tehničke standarde u evropskom izvještavanju

U Direktivi o korporativnom izvještavanju o održivosti usvojena su prva pravila za izvještavanje o korporativnoj održivosti, a uključuje i upućivanje na upotrebu tehničkih standarda. Tačnije, Evropski standardi izvještavanja o održivosti 2, „Opšte objave“, koji definišu opšte smjernice za informacije koje treba uključiti u tri aspekta (ekološki, društveni i upravljački), uključuju sljedeću referencu:

Ova referenca postavlja osnovu za organizacije da se oslanjaju na tehničke standarde prilikom pripreme svojih izvještaja o održivosti.

AR¹ 2.² Preduzeće može da objavi da li primjenjuje neki evropski standard odobren u evropskom sistemu standardizacije (ISO i IEC ili CEN i CENELEC standardi), i u kojoj je mjeri podatke i procese koji se koriste za potrebe izvještavanja o održivosti provjerilo eksterno tijelo i utvrdilo da su u skladu s odgovarajućim ISO i IEC ili CEN i CENELEC standardima.

2

Usklađivanje s evropskim regulatornim okvirom

Tehnički standardi su integrisani u regulatorni okvir kroz novi zakonodavni okvir. Brojne evropske direktive i uredbe se dopunjuju harmonizovanim tehničkim standardima koji definišu tehnička rješenja za osnovne zahtjeve utvrđene u tim uredbama.

Mnogi od tih standarda izrađeni su na direktni zahtjev Evropske komisije kako bi podržali ove zakonodavne elemente. Pored toga, u svojoj Strategiji evropske standardizacije, sama Evropska komisija jača ulogu tehničkih standarda za održivo evropsko tržište.

Stoga, upotreba i priznavanje standarda zasnovanih na izvještavanju o održivosti dovode do usklađenijeg zakonodavnog okvira.

¹ ISBIH napomena: AR je akronim od Application Requirements (Zahtjevi za primjenu).

² ISBIH napomena: AR 2. je naveden u Delegiranoj uredbi 2023/2772/EU pod ESRS 2 – Opšte objave, Dodatak A - Zahtjevi za primjenu, Zahtjev za objavljivanje BP-2 – Objave u posebnim okolnostima (SL L, 22. 12. 2023, str. 57).

3**Iskorišćavanje napora koje organizacije ulažu**

Organizacije posvećuju značajne napore razvoju tehničkih standarda i prilagođavanju svojih aktivnosti kako bi osigurale usklađenost s tim standardima, oslanjajući se na njih kao alate za olakšavanje jedinstvenog tržišta, osiguranje kvaliteta i sigurnosti svojih aktivnosti te pokazivanje usklađenosti s evropskim i nacionalnim zakonodavnim okvirom.

Zakonodavna usklađenost koja uokviruje aktivnosti organizacija omogućava im da ispune minimalne atribute koji se zahtijevaju u evropskom okviru proizvoda i usluga, ali istovremeno može ugroziti konkurentnost zbog sve veće potrebe da se ulažu resursi kako bi se osigurala usklađenost.

Zbog svih tih razloga, upotreba i priznavanje izvještavanja o održivosti zasnovanog na standardima omogućava **optimizaciju resursa i iskorišćavanje napora koje organizacije ulažu** u razvoj i usklađivanje s tehničkim standardima.

4

Pouzdana i obimno pokrivanje održivosti

Tehnički standardi pružaju podršku održivosti što je veoma relevantno u sva tri aspekta (ekološkom, društvenom i upravljačkom). Ovaj izvještaj pruža više detalja o postojećim standardima; međutim, neki ilustrativni primjeri su dati u nastavku.

Aspekti održivosti (Evropsko pravilo iz odgovarajućeg izvještaja)	Primjeri tema obuhvaćenih tehničkim standardima
Klima (ESRS ³ E1)	<ul style="list-style-type: none"> • Neto nula emisija • Karbonski otisak proizvoda i organizacija • Prilagođavanje klimatskim promjenama
Zagađenje (ESRS E2)	<ul style="list-style-type: none"> • Evropske referentne metode za određivanje zagađivača u vazduhu
Voda (ESRS E3)	<ul style="list-style-type: none"> • Vodeni otisak • Efikasnost korišćenja vode
Biodiverzitet (ESRS E4)	<ul style="list-style-type: none"> • Strateško razmatranje biodiverziteta za organizacije (u razvoju)
Cirkularna ekonomija i resursi (ESRS E5)	<ul style="list-style-type: none"> • Implementacija cirkularne ekonomije i mjerenje cirkularnosti (u razvoju) • Metode za procjenu lakoće ponovne upotrebe, popravke ili reciklaže proizvoda • Upravljanje energijom
Sopstvena radna snaga (ESRS S1)	<ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje zaštitom zdravlja na radu • Diverzitet i inkluzija u upravljanju ljudskim resursima • Implementacija rodne ravnopravnosti (u razvoju)
Radnici u lancu vrijednosti (ESRS S2)	<ul style="list-style-type: none"> • Korporativna društvena odgovornost
Pogođene zajednice (ESRS S3)	<ul style="list-style-type: none"> • Održiva nabavka i ugovaranje
Potrošači i krajnji korisnici (ESRS S4)	<ul style="list-style-type: none"> • Pristupačan dizajn • Inkluzivne usluge
Upravljanje (ESRS G1)	<ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje • Upravljanje usklađenosti. Opšte i specifične teme: krivične, poreske, socijalno-radne ... • Borba protiv prevara i zviždanje (prijavljivanje nepravilnosti)

³ ISBIH napomena: Evropski standardi izvještavanja o održivosti (ESRS).

5

Kvalitativne i kvantitativne informacije

Informacije koje treba prijaviti uključuju i kvantitativne podatke (npr. potrošnja vode ili energije) i kvalitativne podatke (npr. politike koje su organizacije usvojile u vezi s održivošću). Tehnički standardi pružaju čvrstu osnovu za oba tipa izvještavanja.

Postoje standardi koji se bave i metodama mjerenja/kvantifikacije i standardi koji se bave implementacijom upravljačkih sistema koji utiču na cijelu organizaciju, olakšavajući usvajanje strategija i optimizaciju procesa na održiv način tokom vremena s fokusom na kontinuirano poboljšanje.

6

Dokazana pouzdanost

Standardizacija je regulisana aktivnost, zasnovana na Uredbi (EU) 1025/2012 na evropskom nivou.

Otvoren, transparentan proces zasnovan na konsenzusu među zainteresovanim stranama koji predstavlja osnovu u razvoju standarda osigurava kvalitetan tehnički sadržaj koji je široko prihvaćen među kompanijama i organizacijama i koji stvara povjerenje među korisnicima.

Osim toga, evropski i međunarodni karakter mnogih ovih standarda omogućava da se zahtjevi i smjernice prepoznaju u mnoštvu zemalja.

S druge strane, periodično preispitivanja kome su standardi podvrgnuti osigurava njihovu validnost tokom vremena. Standardi se kontinuirano razvijaju kako bi pratili inovacije, pa njihova upotreba pomaže održavanju izvještaja o održivosti aktuelnim i u skladu s promjenama na tržištu.

Zbog toga **mnoga nacionalna, regionalna i lokalna zakonodavstva, kao i specifikacije javne nabavke, koriste tehničke standarde za njihovu efikasnu primjenu** pozivanjem na tehničke standarde u pravnim tekstovima.

9

7

Olakšavanje rada auditora/verifikatora

Elementi opisani u prethodnoj tački osiguravaju da **izvještavanje o održivosti zasnovano na tehničkim standardima ima pouzdanu osnovu** te stoga može pojednostaviti verifikaciju tih informacija.

Osim toga, sistem ocjene usaglašenosti zasnovan na standardima je dobro uspostavljen, poznat i pouzdan sistem, ne samo za organizacije koje dokazuju usklađenost i za aktere u ocjenjivanju usaglašenosti, već i za javne i privatne organizacije kada je u pitanju prepoznavanje usklađenosti s ovim standardima.

ESRS 2 „Opšte objave“ takođe se odnosi na to da organizacije mogu izvijestiti da li je informacije zasnovane na standardima koje pružaju verifikovala treća strana.

Stoga, ovaj sistem ocjene usaglašenosti može **značajno pojednostaviti verifikaciju informacija o održivosti**. To je razlikovni element standardizacijskog sistema.

Izvještavanje o održivosti zasnovano na tehničkim standardima ima pouzdanu osnovu.

Značajno pojednostavljuje verifikaciju informacija o održivosti

8

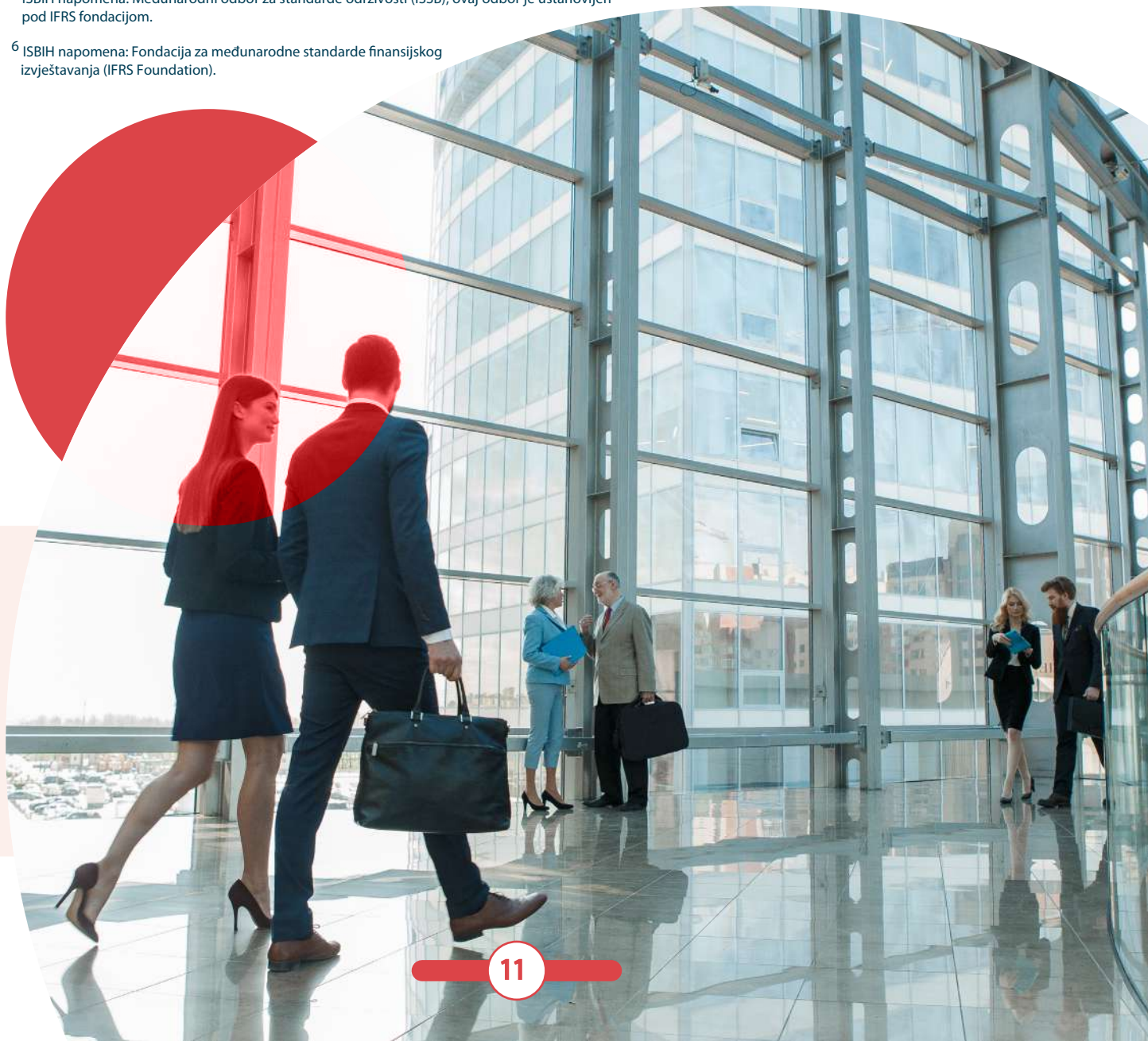
Priznanje u okviru međunarodnog sistema izvještavanja

Slično kao i kontakti koji su uspostavljeni između CEN-a i CENELEC-a i EFRAG⁴ u kontekstu evropske saradnje, ISO gradi mostove s ISSB⁵/IFRS⁶om (međunarodnim pandanom EFRAG-u) kako bi ISO standarde priznali u njihovim IFRS standardima izvještavanja.

⁴ ISBIH napomena: Evropska savjetodavna grupa za finansijsko izvještavanje (EFRAG).

⁵ ISBIH napomena: Međunarodni odbor za standarde održivosti (ISSB); ovaj odbor je ustanovljen pod IFRS fondacijom.

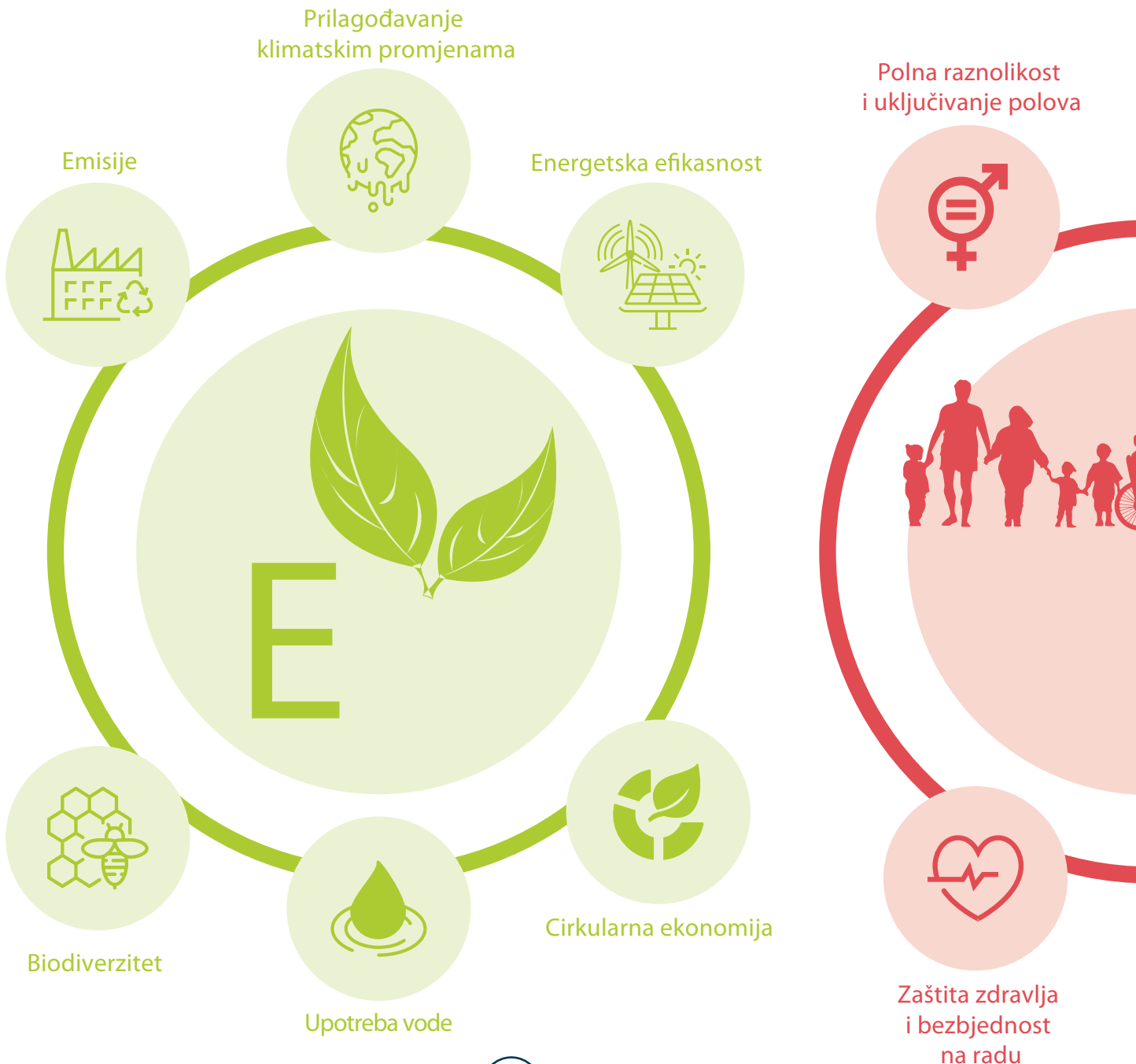
⁶ ISBIH napomena: Fondacija za međunarodne standarde finansijskog izvještavanja (IFRS Foundation).

3

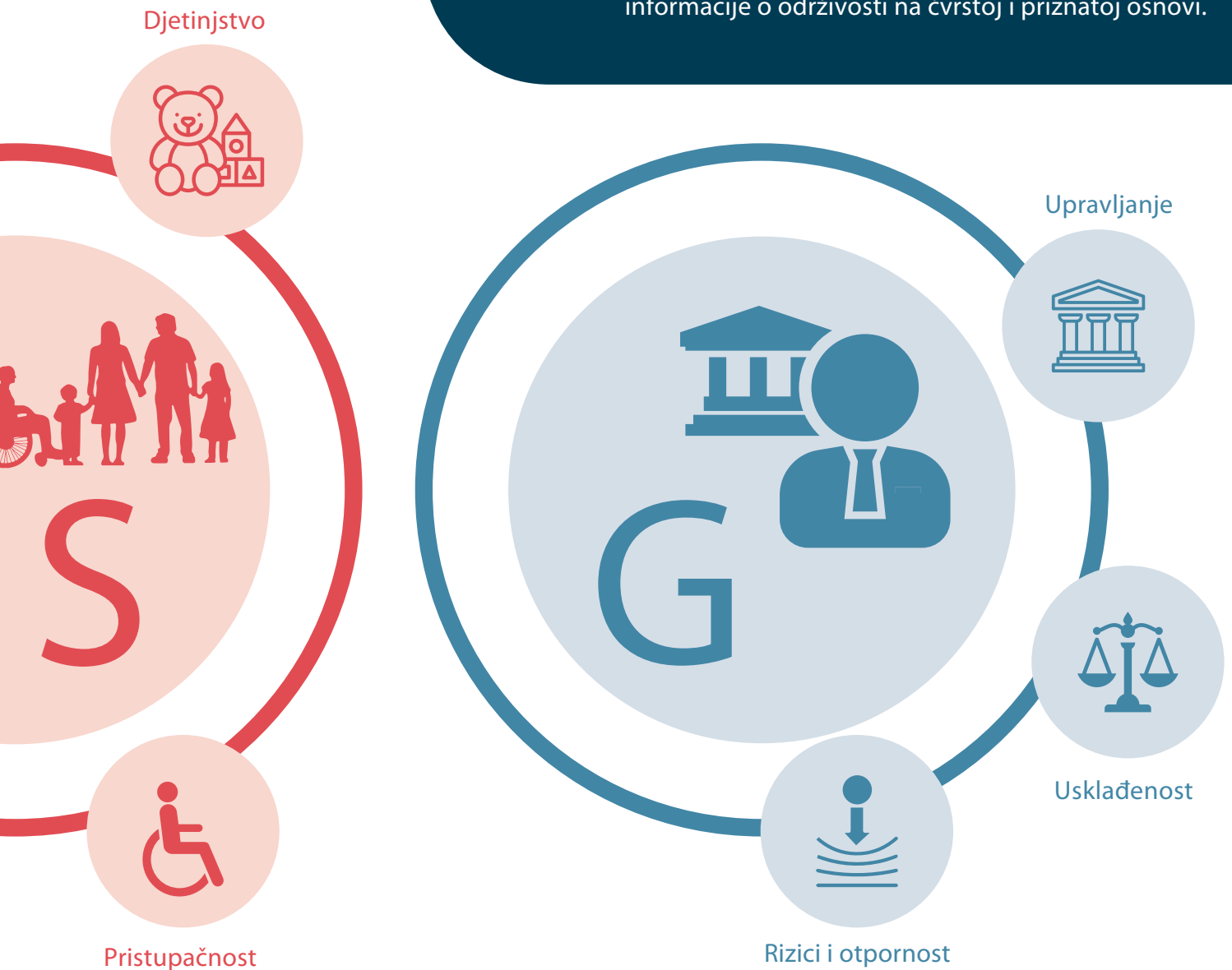
ESG standardi

Standardi (CEN, ISO, CENELEC, IEC) koji se bave pitanjima održivosti pomažu organizacijama da napreduju u tri aspekta definisana u ESG kriterijumima. Oni pružaju smjernice i orijentacijska uputstva za definisanje politika i strategija, kao i pouzdane izvore za dobivanje relevantnih podataka.

Dakle, uključivanje upotrebe standarda i njihovo usklađivanje s postojećim standardima održivosti kao dio ESG izvještaja olakšava organizacijama da pruže dokaze kako kvalitativnih tako i kvantitativnih informacija. Osim toga, pomaže organizacijama da investorima i zainteresovanim stranama pruže informacije o održivosti koje imaju čvrstu i priznatu osnovu. Sljedeća slika daje pregled ESG oblasti u kojima su standardi dostupni organizacijama.

Uključivanje upotrebe standarda u ESG izvještaj olakšava organizacijama da prikažu svoje performanse, dok svojim investorima i zainteresovanim stranama pružaju informacije o održivosti na čvrstoj i priznatoj osnovi.

1

Ekološki standardi

Emisije, prilagođavanje klimatskim promjenama, cirkularna ekonomija i biodiverzitet su neki od ključnih elemenata u ovoj oblasti.

Ekološki aspekt je oblast održivosti koja tradicionalno ima najdužu istoriju i najviše propisa koji su s njim povezani kroz nacionalne i evropske politike. U nastavku su dati standardi koji podržavaju organizacije u definisanju i ostvarivanju svojih ciljeva u ovim oblastima, a koji im istovremeno pomažu da se usklade s važećim regulatornim okvirima.

Primjena po sektorima

- Upravljanje zaštitom životne sredine.
EN ISO 14001
- Implementacija ekodizajna.
EN ISO 14006
- Ocjenjivanje dubinske analize u vezi sa životnom sredinom.
EN ISO 14015
- Utvrđivanje troškova i koristi u vezi sa životnom sredinom.
EN ISO 14007
- Monetarno vrednovanje uticaja na životnu sredinu i aspekata životne sredine.
EN ISO 14008
- Analiza životnog ciklusa.
EN ISO 14040, EN ISO 14044

ESRS E1 Klimatske promjene

Emisije

- Emisije na nivou organizacije (inventar). EN ISO 14064-1
- Smjernice za neto nulte emisije. ISO IWA 42
- Projekti za smanjenje emisija. EN ISO 14064-2
- Ugljenični otisak proizvoda. EN ISO 14067
- Emisije u transportnom lancu operacija. ISO 14083
- Ugljenična neutralnost. ISO 14068
- Emisije u energetski intenzivnim industrijama. EN 19694

ESRS E3 Voda i morski resursi

Upotreba vode

- Vodeni otisak. EN ISO 14046
- Upravljanje vodom. EN ISO 14002-2, ISO 46001
- Upotreba otpadnih voda u projektima navodnjavanja. Serija standarda ISO 16075
- Upotreba kišnice i sive vode. Serija standarda EN 16941

ESRS E1 Klimatske promjene

Prilagođavanje klimatskim promjenama

- Okvir za prilagođavanje. EN ISO 14090
- Ocjenjivanje ranjivosti, uticaja i rizika. EN ISO 14091
- Razvoj planova prilagođavanja. ISO/TS 14092

ESRS E1 Klimatske promjene

Energetska efikasnost

- Sistem upravljanja energijom. EN ISO 50001
- Sistem upravljanja energijom. Serija standarda EN 16247

ESRS E5 Cirkularna ekonomija

Cirkularna ekonomija

- Principi, terminologija i implementacija. ISO 59004 (standard u fazi razvoja)
- Poslovni modeli i mreže vrijednosti. ISO 59010 (standard u fazi razvoja)
- Mjerenje i ocjenjivanje cirkularnosti. ISO 59020 (standard u fazi razvoja)
- Cirkularni dizajn proizvoda. EN 45560

ESRS E4 Biodiverzitet i ekosistemi

Biodiverzitet

- Strateško i operativno razmatranje biodiverziteta. ISO 17298 (standard u fazi razvoja)
- Dizajn i implementacija projekata s povećanjem neto dobiti za biodiverzitet. ISO 17620 (standard u fazi razvoja)
- Računovodstvo prirodnog kapitala. ISO 14054 (standard u fazi razvoja)

2 Društveni standardi

Naredni standardi pomažu organizacijama da balansiraju poslovne ciljeve s društvenim interesima, povećavajući društvenu posvećenost svojih politika i programa. Oni pružaju smjernice za poboljšanje mogućnosti i upravljanja ugroženim grupama i zajednicama, kako u njihovom lancu vrijednosti tako i u njihovom radnom okruženju, dok im istovremeno pomažu da u obzir uzmu ove potrebe prilikom osmišljavanja svojih aktivnosti, proizvoda i usluga.

Primjena po sektorima

- Društvena odgovornost.
EN ISO 26000 (također se odnosi na oblasti zaštite životne sredine i dobrog upravljanja)
- Održiva nabavka.
ISO 20400 (također se odnosi na oblasti zaštite životne sredine i dobrog upravljanja)
- Procjena društvenog životnog vijeka.
ISO 14075 (standard u fazi razvoja)

ESRS S1 Sopstvena radna snaga

ESRS S2 Radnici u lancu vrijednosti

Rodna ravnopravnost, različitost i inkluzija, društveno i radno polje

- Upravljanje raznovrsnošću i inkluzijom.
ISO 30415
- Upravljanje ljudskim resursima.
ISO 30414:2018
- Implementacija rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena.
ISO 53800 (standard u fazi razvoja)
- Dizajn i isporuka inkluzivnih usluga.
ISO 22458

ESRS S1 Sopstvena radna snaga

Zdravlje i bezbjednost na radu

- Upravljanje zdravljem i bezbjednošću na radu. EN ISO 45001
- Mentalno zdravlje na poslu. ISO 45003
- Bezbjedan rad tokom pandemije COVID-19. ISO/PAS 45005
- Prevencija i upravljanje zaraznim bolestima. ISO 45006 (standard u fazi razvoja)

ESRS S4 Potrošači i krajnji korisnici

Pristupačnost

- Pristupačan dizajn proizvoda, robe i usluga. EN 17161
- Pristupačnost ICT proizvoda i usluga. EN 301549
- Pristupačnost izgrađenog okruženja. EN 17210

3 Standardi upravljanja

Upotreba postojećih (dobrih) standarda upravljanja pomaže organizacijama da uspostave prakse, politike i strukture koje im omogućavaju da usmjeravaju i kontrolišu svoje operacije na etički i transparentan način. Oni olakšavaju prepoznavanje i poštovanje pravnih okvira koji se na njih primjenjuju, dok im istovremeno pomažu da spriječe neodgovorne ili nepoštene poslovne prakse. Oni im takođe pružaju podršku u jačanju otpornosti kroz upravljanje rizicima i kontinuitet poslovanja u nepovoljnim okolnostima.

Primjena po sektorima

- Upravljanje ciljevima održivog razvoja u organizaciji. ISO 53001 (standard u fazi razvoja) (također se odnosi na ekološke i društvene aspekte)

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Upravljanje

- Principi i ključni aspekti. ISO 37000
- Razvoj indikatora. ISO 37005 (standard u fazi razvoja)
- Model zrelosti. ISO 37004

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Usklađenost

- Sistem upravljanja. ISO 37301
- Sistem protiv mita. ISO 37001
- Kontrola prevare. ISO 37003 (standard u fazi razvoja)
- Interne istrage. ISO/TS 37008

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Upravljanje rizicima, otpornost, kontinuitet poslovanja

- Upravljanje rizicima. ISO 31000
- Tehnike procjene rizika. EN 31010
- Upravljanje nastupajućim rizicima. ISO/TS 31050
- Upravljanje kontinuitetom poslovanja. EN ISO 22301
- Strategija kontinuiteta poslovanja. ISO/TS 22331
- Analiza uticaja na poslovanje. ISO/TS 22317
- Aspekti koji se odnose na ljude uključene u kontinuitet poslovanja. ISO/TC 22330
- Principi otpornosti organizacije. ISO 22316
- Politika i strategija upravljanja. ISO 22336 (standardi u fazi razvoja)

STANDARDI KOJI PODRŽAVAJU ESG IZVJEŠTAVANJE

Izdavač: Giovanni Collot - © CEN i CENELEC

CEN – European Committee for Standardization
CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization

www.cencenelec.eu

Prevod: Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (ISBIH)

www.isbih.gov.ba